

גיורה של רות המואביה

א. רות | פרק א

ה. רות רבה | פרשה ב סימן ט

וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם

ו. בבא בתרא צא ע"א

ת"ר: אין יוצאין מארץ לחו"ל - אא"כ עמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון: אימתי? בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח, אפי' עמדה סאה בסלע - לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר: אלימך, מחלון וכליון, גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר: ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי. מאי הזאת נעמי? א"ר יצחק, אמרו: חזיתם, נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה?

ז. בבא בתרא צא ע"ב

כתיב: מחלון וכליון, וכתיב: יואש ושרף! רב ושמואל, חד אמר: מחלון וכליון שמן, ולמה נקרא שמן (שרף ויואש) [יואש ושרף]? יואש - שנתאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייב שריפה למקום; וחד אמר: יואש ושרף שמן, ולמה נקרא שמן מחלון וכליון? מחלון - שעשו גופן חולין, וכליון - שנתחייבו כליה למקום. תניא כמאן דאמר: מחלון וכליון שמן; דתניא, מאי דכתיב: ויוקים ואנשי כוזיבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי לחם והדברים עתיקים? ויוקים - זה יהושע שהקים שבועה לאנשי גבעון; ואנשי כוזיבא - אלו אנשי גבעון שכזבו ביהושע; ויואש ושרף - אלו מחלון וכליון, ולמה נקרא שמן יואש ושרף? יואש - שנתאשו מן הגאולה, שרף - שנתחייבו שריפה למקום; אשר בעלו למואב - שנשאו נשים מואביות; וישבי לחם - זו רות המואביה ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה; והדברים עתיקים - דברים הללו עתיק יומיא אמרו, [דכתיב: מצאתי דוד עבדי, וכתיב: שתי בנותיך הנמצאות].

ח. מהרש"א - חידושי אגדות | מסכת בבא בתרא דף צא עמוד ב

מחלון שעשו גופן חולין ופרשב"ם חוץ לארץ ארץ טמאה היא עכ"ל אבל א"כ יהיה אביהם גם כן בכלל ויותר נראה לפרש שעשו גופן חולין במה שנשאו להם נשים מואביות נכריות אחרי מות אביהם שעדיין אף רות לא נתגיירה עד שהלכה לא"י עם נעמי כמפורש בהחולץ גם ע"ז אמר שנתחייבו כלייה כמ"ש ולא תתחתן במ וגו' כי יסיר את בנך וגו' והשמידך מהר וק"ל:

ט. רמב"ם | איסורי ביאה פרק יב

י. אבל ישראל הבא על הכותית בין קטנה בת שלש שנים ויום אחד בין גדולה בין פנויה בין אשת איש ואפילו היה קטן בן ט' שנים ויום אחד כיון שבא על הכותית בזדון ה"ז נהרגת מפני שבא לישראל תקלה על ידיה כבהמה ודבר זה מפורש בתורה שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו.

י. רמב"ם | מלכים פרק ה

ט. אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין, במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח, ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום.

(ד) וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם כעשר שנים: ... (ח) ותאמר נעמי לשתי כלתי לכה שבנה אשה לבית אמה יעשה יעשה ה' עמכם חסד כעשר עשיתם עם המתים ועמדי: ... (יא) ותאמר נעמי שבנה בנתי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים ... (טו) ותאמר הנה שבנה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך: (טז) ותאמר רות אל תפגעני בי לעזובך לשוב מאחריך: כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמו עמי ואלהיה אלהי: (יז) באשר תמותי אמות ושם אקבר פה יעשה ה' לי וכה יסיף כי המות יפריד ביני ובינך:

תרגום

(ד) ועברו על גזירת מימרא דיי נסיבוי להון נשין נוכראין מן בנת מואב שום קדא ערפה ושום תנתיא רות בת עגלון מלפא דמואב ויתיבו תמן קמן עשר שנין:

(ה) ועל דעברו על גזירת מימרא דיי ואתחנתו בעממין נוכראין אתקטעו יומיהון ומיתו אף תרויהון מחלון וכליון בארעא מסאבתא ואשתארת אתתא מתכלא מתרין בנהא וארמלא מבעלה:

רש"י

(יב) כי יקנתי מהיות לאיש - שאנשא לו ואוליד בנים ותנשא /ותנשאו/ להם שאינם אסורים לכם ואינכם אסורים להם משום אשת אחיו שלא היה בעולמו שאינה זקוקה ליבם לפי שלא היו למחלון וכליון קדושין בהן שנכריות היו ולא נתגיירו ועכשיו הן באות להתגייר כמו שנאמר כי אתך נשוב לעמך מעתה נהיה לעם אחד: **כי אמרתי יש לי תקוה** - כי אפילו אמר לי לבי יש לי תקוה לינשא עוד וללדת בנים: **(טז) אל תפגע בי** - אל תפצרי בי: **כי אל אשר תלכי אלך** - מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שבא להתגייר מודיעים לו מקצת עונשים שאם בא לחזור בו יחזור שמתוך דברים של רות אתה למד שאמרה לה נעמי אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת אל"ל באשר תלכי אלך, אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינה אישה אמרה לה באשר תליני אלין, עמנו מובדלים משאר עמים בשש מאות ושלש עשרה מצות עמך עמי, אסור לנו ע"א אלהיך אלהי, ארבע מיתות נמסרו לבית דין באשר תמותי אמות, שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין אמרה לה ושם אקבר:

ב. רמב"ם | עבודה זרה פרק ה

א. המסית אחד מישראל בין איש בין אשה הרי זה נסקל אף על פי שלא עבד המסית ולא המוסת עבודת כוכבים אלא מפני שהורהו לעבוד, בין שהיה המסית הדיוט בין שהיה נביא בין שהיה המוסת יחיד איש או אשה או יחידים מיתתו בסקילה.

ג. רמב"ם | יבום וחליצה פרק ו

טז. וכן אשת אחיו שלא היה בעולמו הואיל ואין לו עליה זיקה שני' (דברים כ"ה ה') כי ישבו אחים יחדו עד שישבו שניהן בעולם ואם לא היה ביניהן ישיבה בעולם הרי זו ערוה עליו לעולם משום אשת אח ופוטרת צרתה.

יז. כיצד ראובן שמת והניח אשה, נפלה לפני שמעון ואחר שמת ראובן נולד לוי בין שנולד קודם שיבם שמעון אשת ראובן בין שנולד אחר שיבמה הרי אשת ראובן ערוה על לוי לעולם, לפיכך אם מת שמעון ונפלה זו וצרתה לפני לוי שתייהן פטורות מן החליצה ומן היבום.

ד. רות | פרק ג

(ג) ורחצת וסכת ושמת שמלתך שמתך עלך וירדתי וירדת הגרן אל תודיעי לאיש עד פלתו לאכל ולשתות:

רש"י

(ג) ורחצת - מטנוף ע"ז שלך:

שאל רבי פדת לבריה של רבי יוסי איש סוכו. רות כיון שנתגיירה מפני מה לא קראוה בשם אחר אמר ליה כך שמעתי דשם אחר היה לה וכשנשאת למחלון קראו שמה רות ומשם עלתה בשם זה דהא כשנשאת למחלון נתגיירה לא לאחר זמן. אמר לו והכתיב אח"כ ואלהיך אלהי באשר תליני אלין וכו' הרבה התראות עשתה נעמי כדתנינן וכולן קבלה עליה. ואם נתגיירה קודם למה לה השתא כולי האי. אמר לו ח"ו שנשאה מחלון והיא גויה אלא כשנשאה נתגיירה ובחזקת אימת בעלה [עליה] עמדה [היא] וערפה בענין זה. כיון שמתו בעליהן ערפה חזרה לסורחנה ורות עמדה בטעמה. דכתיב הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה [משמע דכתי' שבה] ורות דבקה בה כמו שהיתה בתחילה כיון שמת בעלה ברצונה דבקה בתורה. אמר לו שמעת מה שמה בתחילה אמר ליה גילית שמה (ס"א פלוניתא) כשנשאה מחלון קרא לשמה רות. ערפה הרפה שמה וחזרה לסרחונה ולשמה ולעמה ולאליה דכתיב הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה. אל עמה להקרא בשם הראשון ואל אלהיה לעבוד ע"ז.

יב. רות | פרק ד

(ה) וַיֹּאמֶר בְּעֵז בְּיָוֵם קְנוֹתָךְ הַשְּׂדֵה מִיַּד נְעָמִי וַיֵּמָאֵר רֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁת הַמֵּת קְנִיתִי קְנִיתָה לְהִקִּים שֵׁם הַמֵּת עַל נַחְלָתוֹ: ... (י) וְגַם אֶת רֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁת מַחְלֹן קְנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהִקִּים שֵׁם הַמֵּת עַל נַחְלָתוֹ וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת מֵעַם אֲחִיו וּמְשַׁעַר מְקוֹמוֹ עֲדִים אִתָּם הַיּוֹם:

תרגום

(ה) וַיֹּאמֶר בְּעֵז בְּיָוֵם קְנוֹתָךְ יֵת חֲקֵלָא מִן יָדָא דְנְעָמִי וּמִן יָדָא דְרֹת מִזְבֵּחַ יֵתָא אֲתָת מִיֵּתָא חֲבִיבָא אֲתָ לְמַפְרָק וּבְעֵי לְיִבְמָא יֵתָה לְמַסְבָּה לְאַנְתוּ מִן בְּגַלְל לְאַקְמָא שׁוּם מִיֵּתָא עַל אֲחִסְנָתָה:

רש"י

(י) להקים שם המת על נחלתו - מתוך שאשתו יוצאה ובאה בנחלה ומכנסת ומוציאה אומרים זאת היתה אשת מחלון שמו נזכר עליה:

יג. כתובות יא ע"א

גמ'. אמר רב הונא: גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין. מאי קמ"ל? דזכות הוא לו, וזכין לאדם שלא בפניו, תנינא: זכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לאדם שלא בפניו! מהו דתימא עובד כוכבים בהפקיירא נחא ליה, דהא קיימא לן דעבד ודאי בהפקיירא נחא ליה, קמ"ל דהני מילי גדול, דטעם טעם דאיסורא, אבל קטן - זכות הוא לו. לימא מסייע ליה: הגיורת, והשבויה, והשפחה, שנפדו ושנתגייירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד; מאי לאו דאטבילינהו על דעת בית דין! לא, הכא במאי עסקינן - בגר שנתגייירו בניו ובנותיו עמו, דניחא להו במאי דעביד אבוהון. אמר רב יוסף: הגדילו - יכולין למחות. איתיביה אביי: הגיורת, והשבויה, והשפחה, שנפדו ושנתגייירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד - כתובתן מאתים; ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות, יהיבין לה כתובה דאזלה ואכלה בגיורת? לכי גדלה. לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא! כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה, שוב אינה יכולה למחות.

רש"י

גמ'. (על דעת ב"ד) [גר קטן] - אם אין לו אב ואמו הביאתו להתגיייר. מטבילין - דאין לך גר בלא מילה וטבילה. על דעת בית דין - שלשה יהו בטבילתו כדין כל טבילה גר שצריכים ג' והן נעשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן ומגעו ביין כשר.

יד. חידושי הריטב"א | מסכת כתובות דף יא עמוד א

והאי דמטבילין אותו אף על גב דגר בעלמא בעינן שיודיעוהו קלות וחמורות, ההיא למצוה ולא לעכב והכא דלאו בר הודעה הוא אינו מעכב.

ואף על גב דאמרינן בכתובות (דף יא.) הגדילו יכולין למחות הא אמרינן דכשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה בגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות ומתוך שגדלו ולא מיחו היינו קבלה.

טז. ב"ח | יורה דעה סימן רסח

וזה לשון רש"י בפ"ק דכתובות על דעת בית דין שלשה יהו בטבילתו וכו' והרי הוא גר על ידיהם ומגעו ביין כשר עכ"ל. נראה דר"ל דלענין מגעו וכיצא בו הוי גר אבל לא להשיאו אשה ישראלית דכיון שאם הגדיל יכול למחות הוה גוי למפרע

יז. נזיר כג ע"ב

וא"ר יוסי בר' חנינא: רות בת בנו של עגלון מלך מואב היתה.

תוספות

בת בנו של עגלון - לאו דוקא נקט בת בנו וכן [בחלק] (סנהדרין קה:) דאמר בתו של עגלון לאו דוקא אלא הרבה דורות היתה אחר עגלון דאמר פרק החולץ (יבמות מח:) מפני מה גרים מעונים בזה"ז מפני ששיהו עצמן לבא תחת כנפי שכינה מאי קרא ישרם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה אשר באת לחסות תחת כנפיו משמע שהיתה רות קטנה כשנתגיירה והרי יש מעגלון ועד אבצן יותר ממאתים שנה ודוק ותשכח [ואמרי'] (ב"ב צא.) אבצן זה בועז ואי בתו של עגלון היתה א"כ לא היתה קטנה.

יח. רמב"ם | איסורי ביאה פרק יג

יד. אל יעלה על דעתך שמששון המושיע את ישראל או שלמה מלך ישראל שנקרא יד יי נשאו נשים נכריות בגיותן, אלא סוד הדבר כך הוא, שהמצוה הנכונה כשיבא גר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו שמה בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא להכנס לדת, ואם איש הוא בודקין אחריו שמה עיניו נתן באשה יהודית, ואם אשה היא בודקין שמה עיניה נתנה בבחור מבחורי ישראל, אם לא נמצא להם עילה מודיעין אותן כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרשו, אם קבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלים אותן שנאמר ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה.

טו. לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמה מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמה בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החזור מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגייר הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדייטות, והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם.

טז. ולפי שגיייר שלמה נשים ונשאן, וכן שמשון גייר ונשא, והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר, ולא על פי ב"ד גיירום חשבן הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין, ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות כו"ם שלהן ובנו להן במות והעלה עליו הכתוב כאילו הוא בנאן שנאמר אז יבנה שלמה במה.

יז. גר שלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצות ועונשן ומל וטבל בפני ג' הדייטות ה"ז גר, אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר הואיל ומל וטבל יצא מכלל העכו"ם וחוששין לו עד שיתבאר צדקותו, ואפילו חזר ועבד כו"ם הרי הוא כישראל מומר שקידושו קידושין, ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישראל, ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן ואף על פי שנגלה סודן.